

Rozmiazg kolweński *Pytho kolwensis* (1925)

Informacja w jakich regionach biogeograficznych występuje dany gatunek

Region kontynentalny

Koordinator: Jerzy M. Gutowski

Eksperti lokalni: Jerzy M. Gutowski, Krzysztof Sućko

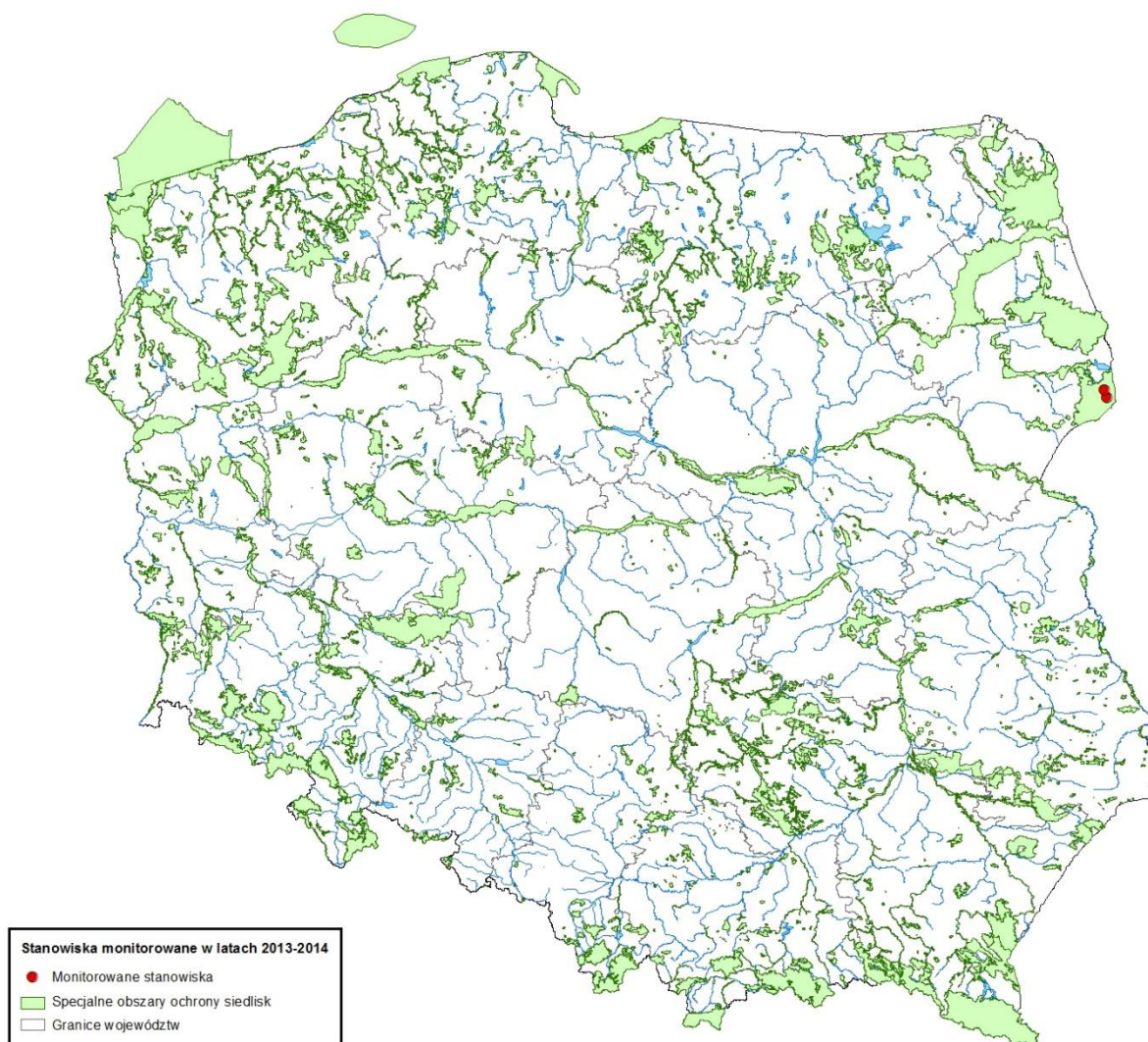
Rok/lata poprzednich badań: : Gatunek badany po raz pierwszy w 2013 r.

Liczba stanowisk monitoringowych oraz ich lokalizacja na tle obszarów

Reprezentatywność wyników pod względem lokalizacji

W roku 2013 zakończono badania na przewidzianych do monitoringu stanowiskach.

Obszar Puszczy Białowieskiej, w którym zlokalizowane zostały dwa stanowiska monitoringowe w 2013 r., jest jedynym znanym miejscem występowania tego gatunku w Polsce. Obydwa stanowiska znajdują się w Białowieskim Parku Narodowym (wschodnia część Puszczy Białowieskiej). Wyniki są reprezentatywne pod względem lokalizacji.

Wyniki badań

Podsumowanie wyników badań wskaźników na stanowiskach

Tab. 1. Wskaźniki na stanowiskach (2)

Zestawienie ocen wskaźników stanu ochrony gatunku na badanych stanowiskach w regionie biogeograficznym kontynentalnym (wartości w tabeli oznaczają liczbę stanowisk)

Parametr	Wskaźnik	Ocena (liczba stanowisk)		
		FV właściwa	U1 niezadowalająca	U2 Zła
Populacja	Obecność gatunku	1	0	1
	Liczebność	0	1	0
Siedlisko	Ilość martwego drewna świerkowego	2	0	0
	Jakość martwego drewna świerkowego	1	1	0
	Stopień naturalności ekosystemu leśnego na	2	0	0

	stanowisku			
	Udział i wiek świerków wokół stanowiska	1	1	0
	Skład gatunkowy drzew na stanowisku	2	0	0
	Wiek świerków na stanowisku	1	1	0

Populacja

Obecność gatunku. Rozmiazg kolweński *Pytho kolwensis* do tej pory został stwierdzony w kilku miejscach w Białowieżskim Parku Narodowym. Dwa z nich zaproponowano jako stanowiska monitoringowe. W łęgach otaczających *** gatunek ten jest stwierdzany co kilkanaście lat. Znalezione go również w ramach tegorocznych badań monitoringowych, natomiast w łęgach położonych w widłach rzek *** gatunek nie został stwierdzony od przeszło 50 lat. Jednak stan zachowania siedlisk tego drugiego stanowiska jest na tyle dobry, że biorąc pod uwagę trudności z obserwacją rozmiazga można przypuszczać, że gatunek jednak tam występuje.

Liczebność. 18. Gatunku nie stwierdzono na stanowisku ***. Na stanowisku *** liczba sprawdzonych drzew (potencjalnie odpowiednich do zasiedlenia) do chwili znalezienia pierwszego osobnika rozmiazga kolweńskiego wyniosła 18 (U1).

Siedlisko

Ilość martwego drewna świerkowego. Oba stanowiska charakteryzowały się odpowiednią ilością martwego drewna świerkowego. Średnia liczba martwych, leżących świerków o pierśnicy powyżej 20 cm na wszystkich transektach w przeliczeniu na 100 m wyniosła 4,4 (***) i 4,1 (***)

Jakość martwego drewna świerkowego. Lepszą jakością martwego drewna (II i III klasa rozkładu) charakteryzowało się stanowisko *** (FV). Tylko jedna klasa rozkładu (III) występowała w *** (U1).

Stopień naturalności ekosystemu leśnego na stanowisku. Naturalny na obu stanowiskach (FV).

Udział i wiek świerków wokół stanowiska. Udział i wiek świerków wokół stanowiska był lepiej oceniony na stanowisku *** (ponad 20% świerków przekraczało 80 lat) - FV, podczas gdy gorsza sytuacja wystąpiła na stanowisku *** (mniej niż 20% świerków przekraczało 80 lat) – U1.

Skład gatunkowy drzew na stanowisku. W przypadku obu stanowisk wskaźnik oceniony na FV -łączny udział olszy, jesionu i świerka wynosi ponad 80%.

Wiek świerków na stanowisku. Wiek świerków na stanowisku był bardziej sprzyjający (FV) na stanowisku *** (świerki w wieku do 150 lat). Młodsze drzewa (do 130 lat) odnotowano na stanowisku *** (U1).

Podsumowanie i porównanie ocen stanu ochrony gatunku, w tym jego parametrów na badanych stanowiskach

Tab. 2. Parametry i ocena ogólna stanu ochrony na stanowiskach oraz porównanie wyników badań

Zestawienie i porównanie ocen stanu ochrony gatunku, w tym jego parametrów na badanych stanowiskach w regionie biogeograficznym kontynentalnym w roku 2013

Obszar N2000	Stanowisko	Oceny na stanowiskach			
		Populacja	Siedlisko	Perspektywy ochrony	Ocena ogólna
		Wyniki obecnych badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki obecnych badań
PLC200004 Puszcza Białowieska	Białowiecki Park Narodowy – ***	XX	FV	XX	XX
PLC200004 Puszcza Białowieska	Białowiecki Park Narodowy – ***	U1	FV	U1	U1
Suma ocen		1 U1 1 XX	2 FV	1 U1 1 XX	1 U1 1 XX

Populacja

Wielkość populacji rozmiarów kolweńskiego jest trudna do określenia. Na stanowisku zlokalizowanym wzdłuż rzeki *** spotykany jest średnio co kilkanaście lat, stąd stosunkowo niska ocena stanu populacji. Na stanowisku w *** nie był stwierdzony od 1955 r. dlatego też należy stan populacji uznać za nieznan.

Siedlisko

Na obydwu stanowiskach stan siedlisk oceniono jako właściwy. Stan większości wskaźników został oceniony jako właściwy. Nie przyznano ocen U2. Wskaźniki ilość martwego drewna świerkowego, stopień naturalności ekosystemu leśnego na stanowisku i skład gatunkowy drzew na stanowisku zostały na obydwu stanowiskach ocenione jako właściwe. Gorzej przedstawiała się sytuacja ze wskaźnikami jakość martwego drewna świerkowego, udział i wiek świerków wokół stanowiska, wiek świerków na stanowisku, które zostały ocenione na U1 na pojedynczych stanowiskach.

Perspektywy ochrony

Obydwa stanowiska nie podlegają bezpośredniej presji ze strony człowieka, więc na stan siedliska mają wpływ tylko powolne procesy przyrodnicze. Stan siedlisk jest dobry i taki stan powinien się utrzymać w perspektywie najbliższych 10-15. Na ocenie perspektyw zaważył więc aktualny stan populacji. Ponieważ nie można wnioskować o stanie populacji na stanowisku Białowiecki Park Narodowy – ***, ni można również ocenić perspektyw ochrony gatunku (XX). Na stanowisku Białowiecki Park Narodowy – *** ocenę perspektyw (U1) zaniża niezadowolający stan populacji.

Ocena ogólna

Nie ma obecnie możliwości oceny ogólnego stanu ochrony na stanowisku Białowieski Park Narodowy – *** ze względu na nieznany stan populacji i w związku z tym perspektyw ochrony. Na ocenę U1 na stanowisku Białowieski Park Narodowy – *** wpłynęły stosunkowo niskie (U1) oceny stanu populacji i perspektyw ochrony.

Zestawienie ocen wskaźników na obszarach Natura 2000

Tab. 3. Wskaźniki na obszarach Natura 2000 (1)

Zestawienie ocen wskaźników dla gatunku rozmiar kolweński *Pytho kolwensis* na badanych obszarach N2000 (lub innych, jeśli przewiduje to metodyka monitoringu) w regionie biogeograficznym kontynentalnym; wartości w tabeli oznaczają liczbę obszarów

Parametr	Wskaźnik	Ocena (liczba obszarów)		
		FV właściwa	U1 niezadowalająca	U2 zła
Populacja	Obecność gatunku	1	0	0
	Liczebność	0	0	0
Siedlisko	Ilość martwego drewna świerkowego	0	0	1
	Jakość martwego drewna świerkowego	0	1	0
	Stopień naturalności ekosystemu leśnego na stanowisku	1	0	0
	Udział i wiek świerków wokół stanowiska	0	1	0
	Skład gatunkowy drzew na stanowisku	1	0	0
	Wiek świerków na stanowisku	0	1	0

Gatunek został stwierdzony w Polsce tylko w jednym obszarze Natura 2000. Oceny wskaźników dla obszaru są ekspercką oceną uwzględniającą wyniki uzyskane dla stanowisk oraz znajomości obszaru. W Puszczy Białowieskiej dominują naturalne i nieznacznie odkształcone drzewostany co wpływa pozytywnie na ocenę wskaźnika stopień naturalności ekosystemu leśnego na stanowisku. Również skład gatunkowy (stosunkowo duży udział świerka) drzew gwarantuje (zakładając odpowiednią podaż martwego drewna) dostarczanie bazy pokarmowej. Pomimo wysokiego stopnia naturalności drzewostanów niezadowalająca jest jakość martwego drewna (U1), a jego ilość stosunkowo niska (ocena U2). Obecnie również wiek świerków w całym obszarze jest stosunkowo niski. Natomiast wokół stanowiska występuje niedobór starych świerków.

Podsumowanie i porównanie ocen stanu ochrony gatunku, w tym jego parametrów w obszarach Natura 2000

Tab. 4. Parametry i ocena ogólna stanu ochrony na obszarach N2000 i porównanie wyników badań

Zestawienie ocen parametrów stanu ochrony gatunku na badanych obszarach N2000 w regionie biogeograficznym kontynentalnym w roku 2013

Obszar N2000	Oceny dla obszarów N2000			
	Populacja	Siedlisko	Perspektywy ochrony	Ocena ogólna
	Wyniki obecnych badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki obecnych badań	Wyniki obecnych badań
PLC200004 Puszcza Białowieska	U1	U2	XX	XX

Populacja

W Polsce gatunek znany jest tylko z Białowieskiego P. N. Bardzo nieliczny, znaleziony zaledwie w kilku oddziałach leśnych. W latach 1954-2013 odłowiono lub zaobserwowano około 185 larw i 27 imagines, z czego większość stanowiły obserwacje z lat 1954-1955 (Burakowski 1962). Następne rozmiaż kolweński obserwowany był w latach: 1993 (J. M. Gutowski), 1999 lub 2000 (B. Jaroszewicz) oraz 2013 (w trakcie badań monitoringowych). Trudno oszacować liczebność gatunku, ale wydaje się, że populacja na terenie Puszczy Białowieskiej jest nieliczna. Wskaźnik odnoszący się do liczebności został oceniony jako nieznan w *** oraz na U1 w ***. Ocena na obszarze jest niezadowolająca.

Siedlisko

Warunkiem niezbędnym do rozwoju rozmiażu jest obecność grubych, powalonych świerków. Drzewa takie przez dziesięciolecia gospodarki leśnej były natychmiast usuwane z lasu w ramach walki z kornikiem drukarzem. Stąd też w Puszczy Białowieskiej, poza obszarem BPN, potencjalna baza rozwojowa dla rozmiażu kolweńskiego była niedostateczna, bądź żadna. Dotyczyło to też rezerwatów przyrody, w których prowadzono cięcia sanitarne na dużą skalę, zwłaszcza rygorystycznie w stosunku do świerka. Od kilku lat sytuacja zaczęła się zmieniać w odniesieniu do rezerwatów przyrody, ale w przypadku lasów gospodarczych pozostaje bez zmian. W efekcie, poza obszarem ochrony ścisłej wciąż jest niedostatek leżących grubych świerków w olsach (wskaźnik ilość martwego drewna oceniony na U2, oraz jakość martwego drewna świerkowego na U1), olsach jesionowych i wilgotnych grądach, a w miejscach, gdzie już się ich nieco nagromadziło obserwuje się brak wszystkich faz rozkładu takich pni. Na potwierdzenie tego faktu można przytoczyć wyniki badań przeprowadzonych na Zamiejscowym Wydziale Leśnym Politechniki Białostockiej w Hajnówce (Rybińska 2010, Stepaniuk 2010). W ramach tych badań oceniono potencjalną bazę rozwojową dla *Pytho kolwensis* w dolinie rzeki *** (obszar ochrony ścisłej BPN) i rzeki *** (rezerwat przyrody, poza BPN). Wykazano, że leżących, nadających się do zasiedlenia świerków w BPN było prawie 2 razy więcej, były one grubsze (bardziej odpowiednie jako miejsca rozwoju) oraz reprezentowały wszystkie klasy rozkładu (zapewniały ciągłość istnienia bazy rozwojowej). Świerki w dolinie *** należały w większości

do pierwszej klasy rozkładu (1-2 lata po przewróceniu). Sytuacja w innych obszarach Puszczy Białowieskiej jest podobna do zarejestrowanej w dolinie Jelonki. Ocena U2.

Perspektywy ochrony

Gatunek występuje tylko w obszarze ochrony ścisłej Białowieskiego Parku Narodowego na niewielkich powierzchniowo stanowiskach. Trudno jest przewidzieć jaki będzie stan jego zachowania w przyszłości. Z jednej strony niska jakość siedliska i niewielka liczba miejsc występowania, a także zanikanie świerka powoduje, że perspektywy są niepewne. Natomiast fakt utrzymywania się gatunku przez lata zdaje się wskazywać na lepsze perspektywy. W obecnej sytuacji lepiej jest ocenić ostrożnie perspektywy ochrony dla obszaru Natura 2000 jako nieznane.

Ocena ogólna

Pomimo, że gatunek wciąż utrzymuje się w obszarze jego stan ochrony należy uznać za nieznaną. Obecnie trudno ocenić perspektywy ochrony. Siedlisko, chociaż jest ocenione na U2 nie upoważnia jednak do wystawienia takiej oceny ogólnemu stanowi ochrony, choćby ze względu na utrzymywanie się populacji tego rzadkiego gatunku. Najostrożniejszym rozwiązaniem przy obecnym stanie wiedzy jest uznanie oceny ogólnej jako nieznanej.

Oddziaływania i zagrożenia

Tab. 5. Oddziaływania na stanowiskach i porównanie wyników badań (2)

Podsumowanie aktualnych oddziaływań dla gatunku na badanych stanowiskach dla regionu biogeograficznego kontynentalnego

Kod	Oddziaływanie	łącznie liczba monitorowa nych stanowisk	Wpływ po- zytywny (liczba stanowisk)			Wpływ neutralny (liczba stanowisk)			Wpływ negatywny (liczba stanowisk)		
			A	B	C	A	B	C	A	B	C
K01	Abiotyczne (powolne) procesy naturalne	2								1	1

W całej Puszczy Białowieskiej następuje stopniowe zmniejszanie się udziału świerka na siedliskach łąkowych (a więc sprzyjających rozwojowi rozmiarza kolweńskiego). Przyczynami tego mogą być zarówno eutrofizacja siedlisk, jak i zmiany wynikające z ocieplania się klimatu. Prowadzi to do zubożenia bazy rozwojowej dla rozmiarza kolweńskiego.

Tab. 6. Zagrożenia na stanowiskach i porównanie wyników badań (2)

Podsumowanie przewidywanych zagrożeń dla gatunku na badanych stanowiskach dla regionu biogeograficznego kontynentalnego

Kod	Zagrożenie	łącznie liczba monitorowanych stanowisk	Wpływ (liczba stanowisk)		
			A	B	C
K01	Abiotyczne (powolne) procesy naturalne	2		1	1

W całej Puszczy Białowieskiej następuje stopniowe zmniejszanie się udziału świerka na siedliskach łąkowych (a więc sprzyjających rozwojowi rozmiarza kolweńskiego). Przyczynami tego mogą być zarówno eutrofizacja siedlisk, jak i zmiany wynikające z ocieplania się klimatu. Może to prowadzić do zubożenia bazy rozwojowej dla rozmiarza kolweńskiego, a w skrajnym przypadku do wyginięcia tego gatunku na terenie Puszczy Białowieskiej.

Informacja o gatunkach obcych

W czasie badań monitoringowych nie stwierdzono gatunków obcych.

Ocena zastosowanej metodyki monitoringu i ewentualne propozycje zmian wraz z uzasadnieniem – na podstawie badań prowadzonych w danym etapie

Zastosowana metodyka wydaje się najbardziej optymalną do monitoringu rozmiarza kolweńskiego *Pytho kolwensis*. Należy jednak pamiętać, że jest to metoda w pewnym stopniu niszcząca mikrosiedliska życia rozmiarza, więc monitoring powinien być wykonywany tylko przez doświadczonych badaczy. Zalecono prowadzenie prac monitoringowych na stanowisku zlokalizowanym nad rzeką ***, a rezygnację ze stanowiska w ***.

Propozycje działań ochronnych oraz wnioski dotyczące skuteczności dotychczas wykonywanych zabiegów

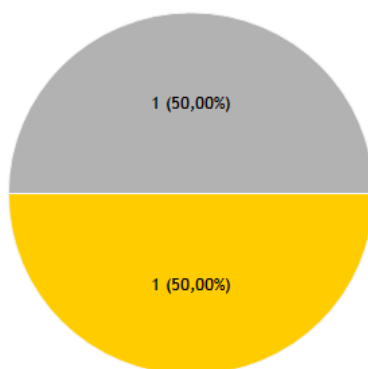
Zajmowany przez rozmiarza kolweńskiego obszar jest zbyt mały, aby siedlisko było stabilne. Konieczne byłoby rozszerzenie rzeczywistego zasięgu poza BPN. Niestety, tam do niedawna w dolinach rzek usuwano wszelkie leżące świerki. Teraz to się zmienia, ale wciąż jest ich za mało, poza tym nie było ciągłości „dostawy” takich leżących świerków, nie ma wszystkich faz rozkładu, brakuje ciągłości przestrzennej w postaci korytarzy ekologicznych dla tego gatunku, by się mógł swobodnie rozprzestrzeniać z BPN na część gospodarczą Puszczy. Należy postulować objęcie ochroną bierną siedlisk hydrogeniczných w Puszczy Białowieskiej. Monitoring był wykonywany w 2013 r. po raz pierwszy, nie można się więc odnieść szczegółowo do skuteczności dotychczasowych działań lub zaniechań względem tego gatunku.

Syntetyczne podsumowanie wyników dla gatunku

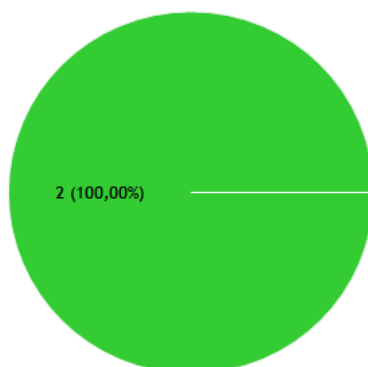
Region kontynentalny

Populacja 2013

■ FV – stan właściwy ■ U1– stan niezadowolający ■ U2 – stan zły ■ XX – stan nieznany

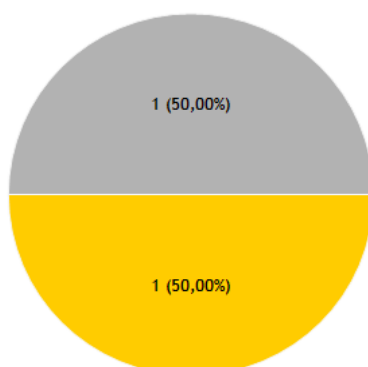
Siedlisko 2013

■ FV – stan właściwy ■ U1– stan niezadowolający ■ U2 – stan zły ■ XX – stan nieznany

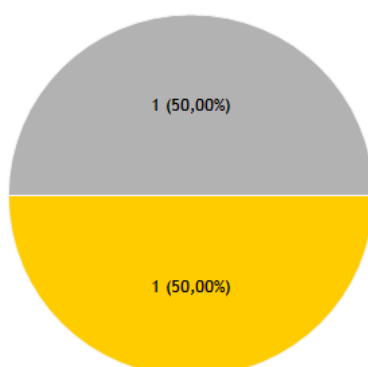

Perspektywy ochrony 2013

■ FV – stan właściwy ■ U1 – stan niezadowolający ■ U2 – stan zły ■ XX – stan nieznany

Ocena ogólna 2013

■ FV – stan właściwy ■ U1 – stan niezadowolający ■ U2 – stan zły ■ XX – stan nieznany

W 2013 roku gatunek objęto po raz pierwszy monitoringiem PIOŚ

Populacja

Wielkość populacji rozmiarza kolweńskiego jest trudna do określenia. W roku 2013 stwierdzono obecność trzech larw, jednak liczebność jest zapewne wyższa. Na stanowisku zlokalizowanym wzdłuż rzeki *** spotykany jest średnio co kilkanaście lat, stąd stosunkowo niska ocena stanu populacji. Na stanowisku w *** nie był stwierdzony od 1955 r. dlatego też należy stan populacji uznać za nieznany. W skali obszaru Natura 2000 (jedynego na którym występuje) stan populacji oceniono jako U1.

Siedlisko

Na obydwu stanowiskach jako właściwe oceniono jedynie siedlisko. Stan większości wskaźników został oceniony jako właściwy. Nie przyznano ocen U2. Wskaźniki ilość martwego drewna świerkowego, stopień naturalności ekosystemu leśnego na stanowisku i skład gatunkowy drzew na stanowisku zostały na obydwu stanowiskach ocenione jako właściwe. Gorzej przedstawiała się sytuacja ze wskaźnikami jakość martwego drewna świerkowego, udział i wiek świerków wokół stanowiska, wiek świerków na stanowisku, które zostały ocenione na U1 na pojedynczych stanowiskach. W obszarze Natura 2000, w którym występuje stan siedlisk oceniono jako U2, głównie ze względu na zanikanie świerka.

Perspektywy ochrony

Obydwa stanowiska nie podlegają bezpośredniej presji ze strony człowieka, więc na stan siedliska mają wpływ tylko powolne procesy przyrodnicze. Również stan siedlisk jest dobry dlatego w perspektywie najbliższych 10-15 lat trzeba uznać stan zachowania siedliska za właściwy. Mimo to, ponieważ nie można wnioskować o stanie populacji na stanowisku Białowieski Park Narodowy – *** również ocena perspektyw nie jest obecnie znana. Na stanowisku Białowieski Park Narodowy – *** ocenę perspektyw zaniża niezadowolający stan populacji i abiotyczne (powolne) procesy naturalne – zanikanie świerka. Perspektywy nie są znane dla obszaru Natura 2000.

Ocena ogólna

Nie ma obecnie możliwości oceny ogólnego stanu ochrony na stanowisku Białowieski Park Narodowy – *** ze względu na nieznany stan populacji i w związku z tym perspektyw ochrony. Na ocenę U1 na stanowisku Białowieski Park Narodowy – *** wpłynęły stosunkowo niskie (U1) oceny stanu populacji i perspektyw ochrony. Ze względu na ograniczoną wiedzę i brak możliwości oceny perspektyw, stan oceniono jako nieznany dla obszaru Natura 2000.

Jedynym zagrożeniem i oddziaływaniem jakie stwierdzono w Puszczy Białowieskiej są abiotyczne procesy naturalne, w tym przypadku przejawiające się w zanikaniu świerka (prawdopodobnie na skutek zmian klimatycznych lub eutrofizacji środowiska). W skrajnym przypadku przerzedzenie drzewostanu świerkowego może doprowadzić do zniknięcia populacji, jednak obecnie wpływ tego zjawiska nie jest bardzo wysoki.